

Корнійчук Анастасія Русланівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри
теорії держави та права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук *Власенко В. П.*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ ВЧИНЕННЮ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Запобігання злочинності є одним із напрямів кримінально-правової політики держави, що включає систему заходів, спрямованих на конкретних осіб та окремі групи, що вчиняють протиправні діяння, з метою викоринення злочинної поведінки і причин її появи в суспільстві, а також зниження рівня кількості правопорушень. Одними із суб'єктів здійснення запобіжних заходів щодо вчинення правопорушень є поліція та громадськість.

Серед зарубіжних країн запобігання злочинності передбачає комплекс нерепресивних заходів, тобто всю діяльність, яку здійснюють державні, громадські та приватні суб'єкти, спрямовану на попередження вчинення злочину та зменшення занепокоєння з цього приводу. Сюди входять заходи, спрямовані на зменшення масштабів і тяжкості злочину та його наслідків, або шляхом зменшення криміногенних можливостей, або шляхом дій щодо потенційних винних і жертв злочинів. Наприклад, у Чеській Республіці профілактика злочинності організована на трьох рівнях:

1) **на міжміністерському рівні** – центром міжвідомчого співробітництва є формування урядової превентивної політики щодо традиційної (загальної) злочинності та координація превентивної діяльності окремих міністерств, представлених у Республіканському комітеті з питань запобігання злочинності та стимулювання нових, а також Консультативною радою з попередження ситуаційної злочинності, яка займається попередженням ситуативних злочинів;

2) **на відомчому рівні** – програми профілактики правопорушень базуються на предметній компетенції окремих міністерств, збагачують їхню регулярну діяльність новими

елементами та підходами та впливають на створення відповідного законодавства;

3) **на місцевому рівні** – в якому задіяні органи державного управління, міліція, громадські організації та інші установи, що діють на території муніципалітетів. Суть системи профілактики правопорушень на місцевому рівні полягає в оптимальному розподілі обов'язків у сферах соціально-ситуативної профілактики з урахуванням місцевої ситуації, потреб і можливостей.

З точки зору ефективності, місцеві програми запобігання злочинності є найбільш дієвими. Вони спрямовані на співпрацю органів державного управління, органів місцевого самоврядування, поліції та неурядових неприбуткових організацій [1].

У Великій Британії та Америці запобігання правопорушенням передбачає три основні форми: ситуаційну, соціальну та превенцію за допомогою громадськості. Ситуативна превенція спрямована, насамперед, на обмеження можливостей для вчинення окремих злочинів. Суть цього методу полягає в організації підтримки держави пропагандистських кампаній із запобігання злочинам; розгляді проектів у сфері містобудування та забудов для створення середовища, вільного від злочинності; у зосередженні зусиль на виявленні та запобіганні можливостям для вчинення злочинів молоддю. Нині у Великій Британії, Франції, Нідерландах і деяких інших країнах ця форма запобігання є складовою офіційної політики протидії злочинності. До здійснення заходів соціальної профілактики правопорушень британські й американські науковці активно залучають громадськість. Оскільки правопорушення сприймають як соціальну проблему, у її розв'язанні має брати участь суспільство загалом. З-поміж завдань, що постають перед соціальною профілактикою, слід виокремити пріоритетні: поліпшення соціальних умов життя; посилення ролі соціальних інститутів; розширення можливостей для здобуття освіти, гідного працевлаштування, відпочинку. Такий вид профілактики правопорушень спрямований, передусім, на роботу з неповнолітніми, адже підліткове середовище вважають найпроблемнішим з погляду потенційної можливості вчинення суспільно небезпечних діянь [2, с. 382–384].

До системи запобігання злочинності у Федеративній Республіці Німеччини можна віднести: а) наявність трьох рівнів запобігання злочинності: первинне запобігання (вдосконалення різних сфер суспільного життя), вторинне запобігання (зменшення можливостей вчинення злочинів: а) третинне

запобігання (профілактика рецидиву); на теперішній час межі репресивних і профілактичних заходів є все більше розмитими; б) німецькі кримінологи виходять з того, що традиційні каральні заходи необхідні, однак їх застосування має бути максимально обмеженим; в) запобігання злочинності повинно бути справою усього німецького суспільства.

До сучасної французької концепції протидії злочинності можна віднести: розширення мережі так званого ситуативного запобігання злочинності (наприклад, встановлення камер відеоспостереження у громадських місцях); включення завдань запобігання злочинності до міських програм реконструкції; посилення кримінологічної профілактики злочинів (обмеження насильства в сім'ях; боротьба з прогулами учнів; скорочення числа підлітків, які кидають навчання у школі; відвернення вчинення повторних злочинів); поліпшення відносин поліції з місцевим населенням, особливо у приміських районах.

Основні підходи до запобігання злочинності в Італії охоплюються концепцією політики добросусідства (Neighbourhood Policing), запровадження якої відбулось у 2002 р. та яка на теперішній час остаточно ще не втілена у життя. Вона полягає у відході від репресивного, виключно карального підходу органів кримінальної юстиції Італії в питаннях запобігання злочинності до більш гуманних, пов'язаних із посередницькими, соціально спрямованими напрямками правоохоронних органів. Серед новітніх ініціатив можна виділити розширення мережі районних відділків поліції для охоплення увагою правоохоронців більшої території.

Японська модель запобігання злочинності включає наступні напрями запобіжної діяльності: 1) багатолітня реалізація стратегії «community policing» (політика орієнтування на місцеві громади); 2) заходи в межах загальносоціального запобігання злочинності; 3) ефективна кримінальна політика; 4) упровадження досягнень науки і техніки у діяльність із запобігання злочинності. Розглянемо перелічені складові детальніше.

Реалізація стратегії «community policing» (політика орієнтування на місцеві громади). Громадські організації створюються при поліцейських відділках і фактично представляють собою посередницьку ланку у взаємодії японської поліції з населенням. До основних форм роботи цих організацій можна віднести: а) інформування поліції про

злочини, правопорушення та інші події, які трапились на території обслуговування конкретного поліцейського відділку; б) просвітницька діяльність серед громадян про рівень криміногенності у конкретній префектурі; в) поширення серед місцевого населення інформації, спрямованої на зменшення його віктимізації. Ефективність діяльності цих організацій пов'язана із високою довірою японців до поліції.

Заходи в межах загальносоціального запобігання злочинності. Вказаний напрям протидії злочинності складається із низки заходів, спрямованих на удосконалення суспільних відносин у різних сферах. До таких заходів у першу чергу відносяться соціально-економічні, а також сприятливі соціально-психологічні умови виховання дітей і підлітків.

Ефективна кримінальна політика. Її складовими є: визнання злочинцем своєї вини; примирення потерпілого і злочинця; компенсація з боку винного матеріальної, моральної, фізичної шкоди, завданої учиненим злочином; активне сприяння злочинцем у розкритті злочину та притягнення усіх співучасників до відповідальності; відносна гуманність судової системи, незважаючи на існування в Японії смертної кари; призначення судами штрафів та інших кримінальних покарань, здебільшого не пов'язаних із позбавленням волі; високий показник у судовій практиці звільнення від відбування кримінального покарання з випробуванням за вчинення нетяжких злочинів; координація діяльності різних органів кримінальної юстиції: поліції, прокуратури, суду, установ виконання покарань [3, с. 129–134].

Європейська мережа запобігання злочинності (European Crime Prevention Network – EUCPN) у своїй діяльності активно використовує можливості мережі Інтернет для поширення знань щодо запобігання злочинності, забезпечення діяльності правоохоронних органів на національному та регіональному рівнях. В Естонії було розроблено проєкт «Інтернет-констеблі» щодо активного залучення поліції до запобігання злочинності з використанням можливостей мережі Інтернет. Основною метою «Інтернет-констеблі» було створення віртуальних поліцейських осередків на веб-порталах, найбільш популярних серед молоді. Поліція створила власні акаунти та електронні адреси у веб-середовищі, яке найбільше використовується молодими людьми. Така робота дає змогу поліції наблизитися до громадян, ефективніше проводити запобіжну діяльність та завдяки своїй

віртуальній присутності в мережі Інтернет зменшувати рівень злочинності в ній. Основні напрями роботи: боротьба з кіберзлочинністю та ювенальною злочинністю; запобігання вікітимізації; забезпечення присутності поліцейських (як реальних осіб) у віртуальному просторі спілкування інших громадян для проведення цільових кампаній, лекцій і консультацій щодо запобігання злочинам. Тобто найбільшою новацією проекту є концепція електронного констебля, яка демонструє, що поліція перебуває в курсі сучасних комунікаційних технологій і готова до співпраці з громадянами [4, с. 147–148].

Ефективна боротьба із правопорушеннями вимагає створення надійного науково-практичного підґрунтя, удосконалення форм, методів і заходів запобіжної діяльності. Тому, зарубіжний позитивний досвід запобігання правопорушенням можна використати у вітчизняній правотворчій і правозастосовній практиці. Успішна організація запобігання злочинності поліцією залежить не лише від чіткого правового регулювання всіх видів і форм запобігання, а й від ефективної взаємодії її підрозділів, зокрема державних та місцевих органів влади. А залучення громадськості є одним із пріоритетних шляхів протидії злочинності, що сприяє зменшенню масштабів її поширення та покращенню криміногенної обстановки.

Список використаних джерел

1. Запобігання злочинності. Система запобігання злочинності в Чехії. URL: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>.
2. Йосипів А. О. Зарубіжний досвід запобігання злочинам, що вчиняють неповнолітні з маргінального середовища. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1. С. 381–392.
3. Колодяжний М. Г. Сучасний зарубіжний досвід громадського впливу на злочинність : монографія / за ред. В. В. Голіни. Харків, 2017. 252 с.
4. Бугера О. Сучасні кримінологічні стратегії запобігання злочинності з використанням мережі Інтернет: зарубіжний досвід. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 1. С. 146–149.